

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL DE LINGVISTICĂ „IORGU IORDAN – AL. ROSETTI”
REZULTATELE MONITORIZĂRIILOR POSTURILOR DE RADIO ȘI DE TELEVIZIUNE
în luna noiembrie 2016

În luna noiembrie 2016 au fost monitorizate (de către echipa alcătuită din Blanca Croitor, Valentina Cojocar, Andreea Dinică, Adina Dragomirescu, Ionuț Geană, Carmen Mîrzea Vasile, Irina Paraschiv, coordonator Rodica Zafiu) 12 posturi de televiziune (TVR 1, TVR 2, Antena 1, Pro TV, Kanal D, Prima TV, Național TV, Antena 3, România TV, B1 TV, Realitatea TV și DIGI 24) și 2 posturi de radio (Radio România Actualități și Europa FM), alese în funcție de audiență, de acoperirea națională, de ponderea emisiunilor informative și de dezbateri și de asumarea unui rol cultural și educativ. Lista posturilor monitorizate în această etapă corespunde întru totul celei din sesiunile de monitorizare din lunile martie și august 2016 și, în mare măsură, listelor folosite în monitorizările din etapele precedente (în special celor din rapoartele realizate în anul 2012), ceea ce permite comparația și formularea de concluzii mai generale asupra calității limbii române folosite în presa audiovizuală.

S-au efectuat, ca și în etapele precedente, 300 de ore de monitorizare, urmărindu-se în primul rând transmisiunile de la orele de vârf, în special emisiunile de știri și de dezbateri. Au fost monitorizate sub aspect lingvistic doar intervențiile verbale și mesajele scrise (titrări, crawluri) pentru care își asumă responsabilitatea redactorii și colaboratorii posturilor respective. În rarele situații în care au fost notate și secvențe verbale aparținând invitațiilor în studio, erorile semnalate au prilejuit simple recomandări, fără impact asupra evaluării finale a postului respectiv. Am inclus și în această monitorizare și programele de publicitate și am alocat un număr de ore monitorizării limbii române folosite în dublarea desenelor animate.

Rezultatele monitorizării sunt consemnate în *tabelele de erori pentru fiecare post monitorizat* (greșelile semnalate fiind însoțite de forma corectă și de explicații). Și în această sesiune de monitorizare am aplicat câteva criterii generale de evaluare și ierarhizare a greșelilor, formulate explicit la începutul monitorizării din acest an și pe care le verificăm și le completăm în continuare. Aplicând aceste criterii, am marcat prin asterisc (ca și la monitorizările din martie și august 2016) greșelile pe care le considerăm semnificative pentru evaluarea comparativă finală.

În urma discuțiilor purtate în ședința de prezentare a sesiunii precedente de monitorizare (din august 2016), echipa a decis să includă în tabele și în raportul final mai multe observații (mai greu formalizabile și comparabile) asupra coerenței, logicii și pertinentei exprimărilor. Chiar dacă nu pot fi raportate la reguli simple și explicite (așa cum sunt acelea de ortografie, punctuație, gramatică), considerăm că este util ca abaterile de la claritatea și coerența exprimării să fie semnalate și explicate. Includerea în tabele a acestei categorii de erori și inadecvări a sporit, în genere, „punctajul negativ” al posturilor monitorizate.

Prezentăm, în continuare, câteva dintre constatările sesiunii de monitorizare din noiembrie 2016.

Abaterile grave de la normele ortografice ale limbii române au fost relativ puține; cele care privesc scrierea cu un *i* sau doi/trei *i* în final de cuvânt atrag însă atenția, pentru că pot indica o nesiguranță asociată în percepția publicului cu incultura, cu lipsa noțiunilor elementare de gramatică și ortografie: „De ce vreau eu statuia lumini?” (Kanal D, 2.XI) – corect: *luminii*; „pe cumpărătorii îi vor aștepta” (Antena 3, 13.XI) – corect: *pe cumpărători*; „20 de copiii au avut nevoie de...” (Antena 3, 13.XI) – corect: *20 de copii*; „cei patru copiii ai lor” (Antena 1, 10.XI) – corect: *cei patru copii*. Cele mai multe greșeli din domeniul punctuației au fost înregistrate, în continuare, în folosirea virgulei. Virgula lipsește în situații în care ar trebui să apară, de exemplu pentru a separa vocativele de restul enunțului: „Haideti să mergem mai repede băieți!” (Digi 24, 17.XI) – corect: *...să mergem mai repede, băieți!*; „Am dovezi părinte...” (Kanal D, 3.XI) – corect: *Am dovezi, părinte...* Uneori, virgula pare folosită în mod aleatoriu, apărând în contexte în care nu se justifică și în care îngreunează înțelegerea textului: „Bărbatul prins[,] în timp ce încerca să treacă frontiera” (B1 TV, 11.XI) – corect: *Bărbatul, prins în timp ce încerca să treacă frontiera*. Nu este justificată introducerea cuvântului *virgulă* în exprimarea orală, pentru a evita o cacofonie: „să introducă rețeta electronică, virgulă, considerându-i pe toți medicii hoți” (Național TV, 18.XI). În domeniul ortoepiei semnalăm, deși nu privește limba română, pronunțarea greșită a unor nume proprii străine: de exemplu, numele politicianului francez Fillon a fost pronunțat [Fi-lon] (Antena 3, 21.XI), în loc de [Fi-ion].

Greșelile din domeniul morfologiei sunt mai puțin numeroase decât în etapele precedente de monitorizare. Semnalăm forma incorectă de conjunctiv prezent a verbului *a avea*: „cum ajung să aibe diplome” (Kanal D, 20.XI); „să aibe încredere în forțele proprii” (B1 TV, 11.XI) – corect: *să aibă*. Sporadic, se observă tendința de atragere a verbelor cu infinitivul în *-ea* în clasa verbelor cu infinitivul în *-e*: verbul *a plăcea* este folosit ca și cum ar fi de conjugarea a III-a, *a place*: „i-ar place ambasadorii să tacă din gură” (Realitatea TV, 23.XI) – corect: *(i-)ar plăcea*. La numeralele compuse, s-a constatat că se continuă tendința

de pierdere a acordului în gen, fiind preferată o formă invariabilă de masculin: „Marica a avut șaptezeci și unu de selecții” (Kanal D, 9.XI) – corect: *șaptezeci și una*. De asemenea, se extinde folosirea invariabilă a numeralului compus care exprimă ora: „în jurul orei doisprezece” (Antena 3, 25.XI) – corect: *în jurul orei douăsprezece*. În domeniul sintactic și al coerenței textuale, dezacordurile în gen apar și la pronume: „niciunul dintre problemele...” (Pro TV, 26.XI) – corect: *niciuna dintre problemele...*; „un alt autoturism a fost distrus după ce un copac a căzut peste ea” (B1 TV, 13.XI) – corect: *a căzut peste el / acesta*. S-a extins tot mai mult, în pofida criticilor aduse de specialiști, secvența *ca și* (cu *și* parazitar) pentru exprimarea calității: „au avut ca și cauze diferite boli” (Realitatea TV, 11.XI) – corect: *au avut drept cauze*; „e imposibil de doborât ca și om” (Prima TV, 11.XI) – corect: *e imposibil de doborât ca om*; „îi dai sfaturi așa, ca și tată vitreg” (Kanal D, 8.XI) – corect: *așa, ca tată vitreg* etc.

Discontinuitățile sintactice (produse de amalgamarea unor structuri sintactice diferite) au fost frecvent înregistrate la posturile monitorizate: „este acuzat că racola eleve pe care profita împreună cu alți doi prieteni de ele” (TVR 2, 3.XI) – corect: *eleve de care profita...*; „tu ai avut un an de zile care io nu știam de existența ta” (Kanal D, 7.XI) – corect: *un an de zile, în care eu nu am știut...* În genere, am constatat frecvența unor construcții emfaticе și hibride: „ar fi creat un prejudiciu estimat până în acest prezent la un milion de euro” (B1 TV, 2.XI) – corect: *estimat până în acest moment / până în prezent*; „Ce ar trebui să facă state ca România într-o această situație” (TVR 1, 9.XI) – corect: *într-o astfel de situație / în această situație / într-o situație ca aceasta*. Adesea, cuvintele sunt folosite cu sens impropriu – „din seria dramelor autohtone ar trebui să pronunțăm și spitalele” (Realitatea TV, 30.XI) – corect: *ar trebui să amintim / să menționăm* –; unele sensuri și construcții sunt calcuri din engleză: „așa că l-au oferat până a zis «da»” (Antena 1, 2.XI) – recomandat: *așa că i-au făcut oferte (din ce în ce mai bune)*.

Jargonul profesional al televiziunii produce exprimări involuntar comice: „Eu aș intra puțin în telespectatorii noștri și aș intra puțin în concursul telefonic. Ce zici?” (TVR 2, 23.XI) – recomandat: *Eu aș intra puțin în direct cu telespectatorii noștri și aș începe concursul telefonic*.

Au fost înregistrate mai multe expresii familiare, argotice sau/și vulgare, inadecvate contextului: „Donald Trump a primit bani *de la tac-su...*” (Europa FM, 3.XI); „*i-a tras-o cu asta domnu Cioloș lu domnu Johannes*” (Antena 3, 6.XI); „mai pe românește, *au făcut pe ei de frică*” (B1 TV, 20.XI). Este surprinzătoare și transpunerea în scris a unor exprimări nonstandard, redactate neglijent: „Că te-am dat jos din autobuz de-aia o să mor?” (Kanal D, 19.XI). Folosirea termenului *puradei* la un post de televiziune încalcă nu doar un principiu de adecvare a registrelor, ci și unul etic, cuvântul fiind depreciativ, ofensator, cu puternice conotații de discriminare etnică: „terase pe care au apărut antenele și hainele *puradeilor*, puse la uscat...” (România TV, 16 XI). Atragem atenția și asupra unor exprimări pleonastice – „După 25 de ani de televiziune, colegul nostru Mircea Radu a *debutat* cu *primul* său volum de proză” (TVR 2, 4.XI) – și asupra numeroaselor formulări exagerate, hiperbolice, fără corespondent real, din care au fost înregistrate doar cele mai supărătoare: „Imagini amețitoare românce acceptată în topul celor mai frumoase femei din lume, poveste fabuloasă” (România TV, 21.XI).

Tabelele de monitorizare cuprind înregistrări ale unor formulări vagi, redundante, pretențioase, adesea cu mai multe greșeli de construcție a textului: „pot exista niște oportunități care apar la orizont” (Prima TV, 18.XI); „Vreau să zic că dac-ar fi s-alegem din ceea ce am tras noi ca și concluzie ar fi că toți ar trebui să aspirăm să fim președinți sau patriarhi”. (Antena 1, 30.XI); „legislație care este foarte stufoasă, care, deși guvernul Cioloș a pomenit și răspomenit, dacă mi-e permis să spun așa, despre debirocratizare, acest lucru este pe departe de a se întâmpla!” (Național TV 24.XI); „administrația românească a ales să joace doar pe o singură parte, punându-și toate bazele că Hillary Clinton va deveni președinte al Statelor Unite, iar acum au de făcut niște pași importanți în relația cu administrația de la Washington, pe de o parte, pe de altă parte este Donald Trump care a propus că S.U.A. se va orienta mai mult către sine, ca stat, mă refer” (Realitatea TV, 14.XI); „Poate exista un revers al medaliei în sensul în care defiscalizarea acestor taxe de timbru să ducă la un apetit al românului, cunoscut fiind ca fiind o nație destul de conflictuală, de a merge în justiție pentru orice?” (TVR 2, 26.XI) etc.

În ceea ce privește coerența și claritatea exprimărilor și adecvarea registrului stilistic, nu se pot indica soluții unice de reformulare a textului. Monitorizările noastre atrag totuși atenția asupra consecințelor negative (de sporire a confuziei ideilor și de efect comic involuntar) ale unor asemenea formulări, evidente mai ales atunci când vorbirea prea puțin controlată este transpusă în scris.